

51
31. marz. Fyrir 15. oktbr. þ. á. eiga prestar að vera búnir að senda yður fólkstöflur sínar með hinum ítarlegri skýrslum, er þeir hafa fengið frá aðstoðarmönnum sínum, og þar eptir sendið þjer skýrslurnar hingað með athugasemdum þeim, er þjer kynnuð að finna tilefni til, svo fljótt sem mögulegt er.

R E G L U R

52
31. marz. fyrir því, hvernig semja skuli skýrslurnar um fólkstölu á Íslandi 1. október 1880.

Með því fólkstal er mjög áriðandi, til þess að komast að rjettri niðurstöðu um lands- og sveitarhagi í ýmsu tilliti, væntir stjórnin þess, að allir, sem hlut eiga að máli, gjöri sjer far um, að láta í tje þær skýrslur, sem með þarf, sem nákvæmlegast og eptir beztu vitund, og styðji að því eptir megni, að fólkstalan fari sem bezt fram.

1. Fólkstöluna skal byrja 1. október 1880, og skal henni lokið sama dag, þar sem því verður við komið, en þegar henni verður eigi lokið samdægurs, skal halda henni áfram hvern virkan dag, þangað til henni er lokið svo fljótt sem verður.
2. Prestur skal láta hreppstjóra semja fólkstölutöflu í sókn hverri. Sje nokkur hreppstjóri veikur, eða með öðru móti tálmaður, skal prestur fela það á hendur áreiðanlegum bónda í sókninni. Í Reykjavík skulu lögregluþjónarnir semja fólkstölutöfluna, og segir bæjarstjórnin fyrir um það, sem þar að lýtur.
3. Til þess að fólkstalan verði gjörð svo fljótt og nákvæmt, sem unnt er, skal sóknarpresturinn, nokkrum dögum áður en telja skal, fá hverjum hreppstjóra í sókninni 1 exemplar af þessum reglum og hinu prentaða skýrsluformi með þeim, og svo margar arkir af töluskránum, er þurfa þykir. Presti ber einnig að leiðbeina hreppstjóra í öllu því, sem nauðsyn kynni til að bera, og einkum að brýna það fyrir honum, að við hafa mestu nákvæmni sem auðið er, og að leiða hlutaðeigöndum fyrir sjónir, að eigi sje tilefni til að draga dulur á neitt það, sem getið skal í töflunum, þar eð tilgangurinn sje enginn annar en sá, að fá nákvæma skýrslu um fólkstjöldann í landinu.
4. Fólkstölu skal haga eptir því, sem bæir liggja beinast og gegnzt við, og ber þess einungis að gæta, að eigi sje sleppt neinum bæ eða húsi, og hvergi sje tvisvar talið.
5. Þegar talið er, skal færa til á fólkstölutöfluna öll þau heimili, og alla þá menn, sem eru á hverjum bæ eða í hverju húsi. Til eins heimilis heyra að eins þeir, sem hafa sameiginlega matreiðslu. Próventumenn, lausamenn, húsmenn eða aðrir, er í húsinu búa, verða því ekki taldir sem sjerstök heimili, þegar þeir eigi hafa matreiðslu sjer, en borða hjá öðrum, og skal við nöfn þessara manna setja + í heimiladálkinn, til þess það sjáist, að þeir heyri ekki undir neitt heimili. Sjeu fleiri en eitt heimili á sama bæ eða í sama húsi, skal greina þau hvert frá öðru með stryki.
6. Sjerhver skal talinn í því húsi eða á þeim bæ, þar sem hann hefir verið um nóttina milli hins 30. septbr. og 1. oktbr. 1880, hvort sem hann á þar heima eða ekki, en á aðalskýrsluna tilfærast að eins þeir, sem eiga heima þar sem þeir eru taldir, eða í einhverju húsi eða á einhverjum bæ í þeirri sókn. Hafi einhver tjeða nótt eigi verið í manna húsum, á ferð eða því um líkt, skal hann talinn þar sem hann fyrst kemur á bæ 1. oktbr. Eigi má telja með börn, sem fœðast eptir 1. okt. 1880 kl. 12 um hádegi, heldur skal álita þau sem ófœdd, en þá, sem kunna að deyja eptir 1. oktbr. kl. 12 um hádegi, en áður en talið er, skal telja með, eins og þeir væru lifandi.

7. Hið fulla nafn hvers skal tilfært, kyn og aldur; aldur manna skal telja eptir því ári, sem þeir hafa fyllt, og er því t. a. m. sá, sem er á 26. ári, talinn 25 ára, en ekki 26. Ef óskírð börn eru á heimilinu skal sagt til kyns þeirra («óskírður drengur» eða «óskírð stúlka»). Börn, sem eru á fyrsta árinu, teljast sem «eigi árgömul», Svo skal og tilgreina, hvort menn eru giptir eða ógiptir, ekkilar eða ekkjur, eða skilin hjónaskilnaði (þar með teljast þau hjón, sem skilin eru að borði og sæng) fæðingarstað þeirra, og hveirrar trúar þeir eru, hvað þeir eru á heimilinu, nafnbót og embætti, atvinnuveg eða hvað annað þeir hafi til uppeldis sjer, eða hvort þeir eru á sveit. Hafi nokkur fleiri atvinnuvegi en einn, skal telja að hann lifi á þeim atvinnuveginum, er hann segist hafa mest viðurværi af. Um lausamenn skal þess og einuig getið, á hverju þeir einkum lifi.
8. Sje nokkur mál- og heyrnarlaus, heyrnarlaus eða blindur, það er að skilja svo, að hann vanti alla heyrn og sjón, fábjáni eða geðveikur, skal setja stryk undir nöfn þeirra, svo að tala þeirra sjáist ljósara, og skal svo setja þá í dálkana, sem til þess eru ætlaðir.
9. Þá, sem eigi eiga heima í þeirri sókn, þar sem þeir skulu taldir samkvæmt reglunni í 6. tölulið, skal tilfæra á aukaskýrsluna A. aptan við aðalskýrsluna, og skal tilgreint, hvar þeir eigi heima. Sje heimili þeirra á Íslandi, skál sú sókn (í því og því amti), þar sem þeir eiga heima, tilgreind, en ef þeir eiga heima erlendis, er nóg að tilfæra það land, sem þeir eru frá.
10. Þá menn, sem heyra til heimilisins eða eiga heima í húsi eða á bæ, þar sem talið er, en hafa verið utan sóknar nóttina milli þess 30. september og 1. október, skal tilfæra sjer á viðaukaskýrsluna B. aptan við aðalskýrsluna, og skal þar tilgreindur sá staður, þar sem þeir eru um stundar sakir, á sama hátt og áður var sagt (sókn, ef þeir eru innanlands, en ella það land, þar sem þeir dveljast).
11. Þegar hreppstjórinn hefir skrifað upp alla menn í sókninni, skal hann viðstöðulaust afhenda sóknarprestinum töfluna eða töflurnar, og skal prestur síðan semja fólks-tölutöflu yfir allt brauðið.

R E G L U R¹

fyrir því, hvernig semja eigi sóknatöflurnar yfir fólksfjöldann.

1. Undir eins og sóknarpresturinn hefir tekið við fólksstalsskýrslunum frá hreppstjórnun- 53
um, skal hann gagnskoða þær sem bezt hann getur, til að ganga úr skugga um, að 31. marz.
ekki sje hlaupið yfir neinn bæ eða hús, og allir sjeu meðtaldir, og að nákvæmlega sje skýrt frá öllu því, sem geta skal í skýrslunum, að svo miklu leyti hann getur sjeð. Verði hann einhverra galla var á skýrslunum, skal hann þegar láta leiðrjetta þá.
2. Því næst skal presturinn eptir skýrslum hreppstjóranna semja sóknatöflur þær, sem hjer standa fyrir framan. Þetta verðar hægast með því móti, að jafnframt og presturinn les hreppstjóraskýrsluna, setji hann stryk fyrir hvern mann eða annað merki í dálki þeim, sem telja skal manninn; þegar þá að síðustu eru talin saman þessi merki, hefir maður þá tölu, sem standa á í hverjum dálki. Í því skyni eru ætluð hverri sókn þrenn töflubrjef; skal í eitt þeirra rita merkin, en í hin tvönn skal rita tölurnar, og skal annað þeirra geyma í embættis skjalasafni prestsins, en hitt skal senda prófasti. Að ekki sje hlaupið yfir neinn mann í 1., 2. og 3. töflu, má sjá á

1) Reglur þessar eru prentaðar á eyðublöðunum undir „fólksstalstöflur“ presta.